

“Wij maken nu de start
van jonge boeren mogelijk”

Leerboerderijen in Frankrijk

Jocelyn Fort draait rustig een peuk, terwijl wij uit de warme touringcar tuimelen. Met een internationale groep boeren, bestuurders, landbouwadviseurs en NGO'ers zijn we op excursie bij Franse leerboerderijen. In de schaduw van een grote boom krijgen we koffie, thee of water terwijl Jocelyn van wal steekt over haar bijzondere bedrijf. “We hebben straks zes jongeren aan het werk, ieder op zijn eigen leerbedrijf,” wijst ze trots en steekt haar sigaret aan.

Tekst en foto's: Maria van Boxtel

Jocelyn Fort en haar partner Jean-Francois Mallet zijn tuinders op 'Le potager de la Roustide', een biologisch-dynamisch tuinbouwbedrijf in het Franse Jonquières Saint Vincent, een dorpje niet ver van de grote steden Montpellier en Marseille. Al sinds 1992 bewerken ze hun bedrijf inclusief de snikhete tunnelkassen, zoals die in dit tuinbouwgebied overal staan. Ze hebben 8 hectare in eigendom en pachten 12 ha van verschillende burens. Ze verbouwen biologische vollegrondsgroenten en fruit. In eerste

instantie met z'n tweeën plus enkele medewerkers, seizoenskrachten en stagiaires. Toen teelden ze vooral voor de export naar Duitsland, Oostenrijk en België. "Daar waren ze dol op onze meloenen, en wij kunnen natuurlijk vroeger in het seizoen bladgroenten leveren dan in Noord Europa." Dat ging ruim 20 jaar uitstekend, totdat de eisen van de groothandel en export strenger en strenger werden. "Precies op de afgesproken dag leveren, en er mag geen vlekje opzitten. Maar we werken met een natuurproduct! Dat is soms wat lelijker.... Ik heb wel eens staan huilen naast een container afgekeurde meloenen." De schulden van het bedrijf liepen op tot tweehonderdduizend euro en een afspraak met de rechtbank voor een hoorzitting over faillissement was al gemaakt. "Tijd voor een nieuwe oplossing," dacht Jocelyn en ze stelde voor aan de rechter: "Als ik direct aan klanten in de buurt ga leveren, en ik vind een klantengroep, geeft u me dan uitstel van schuldbetaling?" In dit geval dacht de rechter mee en ze zei ja. "Onder voorwaarde dat u het eerste afhaalpunt hier op de rechtbank maakt." De eerste klant was gevonden: de rechter van de ondernemerskamer.

De band met burgers

Eén datum kennen Jocelyn en de medewerkers intussen uit hun hoofd: 27 januari 2017. "Op die dag hadden we al onze schulden afbetaald." Hoe? Doordat de afzet van de producten is omgebogen van export naar een AMAP. Dat is een in Frankrijk populaire vorm van Community Supported Agriculture waarbij een groep burgers de producten koopt. "Wij le-

veren in bulk aan afhaalpunten in de steden, zoals Marseille. Onze klanten betalen vooruit, en helpen met uitladen en verdelen van de groenten." Klant Catherine Raybaud is blij met de leveringen. "Het is gezellig om de oogst gezamenlijke te verdelen. Het is heerlijk eten en onze gesprekken met Jocelyn en de andere telerers openen je de ogen voor de landbouw." De klanten maken nu ook een tweede verandering mogelijk: Jocelyn is de 60 gepasseerd en denkt eraan - met moeite - zich terug te trekken van haar bedrijf. "We hebben eerder geprobeerd ons bedrijf over te dragen, maar dat viel niet mee. Nu hebben we zelf een huis elders gekocht. Dat helpt al erg met loslaten," grinnikt Jocelyn. Ze heeft nu een nieuw doel: jongeren helpen starten. Haar bedrijf is veranderd in zes leer-werkplekken: vier percelen met elk een kas voor jonge tuinders, een perceel voor een kweekster van plantgoed en een perceel voor een fruitteler.

Leren ondernemen

De exploitatie van het bedrijf als geheel is overgedaan aan leer-werk initiatief Coups d' Pousses, dat land en gebouwen verpacht aan de jonge ondernemers. Deze jongeren kunnen dan in 1 tot 3 jaar op de leerboerderij leren om ondernemer te worden. De basis is een stuk van 8 hectare met een biologisch-dynamische bedrijfsvoering, dat altijd beschikbaar is voor leren in de tuinbouw, de kassen en de boomgaard. De overige 12 ha van het bedrijf kunnen de jongeren erbij blijven huren van de burens. De klanten leenden aan de jongeren geld voor machines en nieuwe tunnelkassen.

Joseph is één van de starters. Hij neemt enthousiast de tijd om fruitteelt en bijhouden te leren. "Ik werk ook met Jean-Francois samen en leer grondbewerking met paarden. Dat werkt heel goed," vertelt hij. De AMAP-groep blijft ook klant van Joseph en de andere jongeren. Klant Catherine: "Wij maken nu de start van jonge boeren mogelijk."

Jocelyn Fort

Leren van anderen

Frankrijk telt ruim 70 leerboerderijen en oefenplekken. Daarvan beheert het initiatief Coups d' Pousses er drie. Soms is er ook in samenwerking met grondfonds Terre de Liens. Deze leerbedrijven bieden een 'couveuse'-functie, ze nemen de startende boer alle juridische en administratieve zaken uit handen. In Frankrijk is dat belangrijk, want boer is een beschermd beroep en niet zomaar uit te oefenen zonder de juiste 'stempels'. De leerboerderijen geven

Bezorgbus voor de groente- en fruitpakketten

ook een steuntje in de rug: trekkers, tunnelkassen of andere materialen en middelen stellen ze tegen een acceptabele huurprijs beschikbaar aan de startende ondernemers. En de leerboerderij heeft natuurlijk een begeleidingsfunctie: meerdere boeren uit de omgeving treden op als mentor van de starter. Die begeleiding hoeft niet altijd van de boer op het eigen bedrijf te komen. Jocelyn begeleidt bijvoorbeeld ook David, die op het leerbedrijf van Yvan werkt – een flink aantal dorpen verderop. “Juist dat ik ook begeleiding van andere telers zoals Jocelyn kon vragen, haalt de druk eraf. Nu hoef ik niet alleen naar Yvan te luisteren voor tips en advies,” lacht David. Jocelyn heeft er een taak bij: “Ik vind het een leuke uitdaging om jongeren op gang te helpen,” zegt ze. “Dit is nu mijn geluk: mijn levensproject op een andere manier voortzetten.” Sterk punt van de leerboerderijen: ze steunen elkaar onderling. Bij het begin van een nieuw initiatief bieden twee bestaande

leerboerderijen – die allebei flink verschillend zijn – steun en kennis bij de opstart van een nieuwe leerboerderij.

Ook in Nederland bieden boeren en tuinders op hun bedrijf al leerplekken aan voor starters. En agrarische scholen hebben een oefenboerderij gericht op ondernemerschap, zoals de LONK boerderij van Warmonderhof. Maar onderling uitwisselen of structureel leerplekken aanbieden gebeurt nog weinig. We kunnen van Frankrijk leren. Meerdere boerenbegeleiders, het lichter maken van administratieve lasten tijdens de oefentijd en het beschikbaar stellen van grond plus gebouwen en materialen blijken succesfactoren van de Franse leerboerderijen. Dat biedt inspiratie om aan verder te werken! 🌱

Leerbedrijven in Nederland

BD-Vereniging en Landgilde.nl werken mee aan de ontwikkeling van leerplekken in Nederland. Heb je ideeën of vragen? Neem contact op met Maria van Boxel, mvanboxtel@landco.nl

De excursie naar testboerderijen in Frankrijk werd georganiseerd door het Acces to Land netwerk. Het verslag is te lezen op www.accestoland.eu
Meer over de leerboerderijen in Frankrijk lees je op www.jeminstallepaysan.org/
Coups-d-Pousses

